

Cristian Borcan

AER → DIRECȚIE → SUNET

Ghid practic pentru optimizarea fluxului de aer
și a proiecției sonore la corn

GRAFOART

Cuprins

Introducere	5
Exerciții cu muștiucul	9
Rutină zilnică	13
Aer și articulație	24
Game	28
Viteza de aer.	42
Registrul acut	44
Articulație, sunet, tril din buză	46
Exerciții de relaxare	52
Epilog	55

Introducere

Încă din anii de studenție am experimentat diferite stiluri de încălzire pentru a găsi modalitatea prin care să dau cel mai bun randament fie că aveam repetiție, concert sau era o zi obișnuită de studiu. În acești aproape douăzeci de ani de căutări am încercat mai multe variante. Inițial începeam încălzirea cu note lungi, aproximativ 30 de minute, apoi am variat cu notele lungi cântate cromatic – ascendent și descendent, iar acum câțiva ani am descoperit avantajele cântatului arpeggiilor pe poziție fixă. Sistemul pe care îl folosesc în acest moment reprezintă o combinație de exerciții pe care le găsesc extrem de utile pentru definirea tehnicii cornistice, iar aici includ calitatea timbrală, flexibilitate, claritatea articulației dublată de aer și cel mai important, o circulație bună a aerului. Aceasta metodă este scrisă atât pentru studenți, cât și pentru corniștii profesioniști care încă sunt în căutarea unei rutine zilnice prin care să-și dezvolte cântatul la corn.

Din experiențele avute și din cercetările făcute am observat că școlile de corn din lume au filozofii diferite, anumite abordări ce țin de cântatul la corn care au o legătură directă cu sistemul folosit atât în construcția cornilor, Geyer sau Kruspe, cât și a muștiucelor. De exemplu, în Germania se cântă preponderent pe corn Alexander, model 103, un instrument ce opune rezistență aerului, în mare parte datorită folosirii sistemului Kruspe. Pentru a combate parțial această caracteristică se cântă pe muștiucuri cu rim semi-lat care ajută la articulație și care, prin construcție, preiau lejer aerul. În Anglia lucrurile stau invers, cornul „de casă” - Paxman, este construit pe sistemul V, iar aerul este preluat în mod considerabil mai rapid și direct față de modelul german Alexander 103. Muștiucurile Paxman sunt proiectate cu rimul lat, ceea ce oferă un grad superior de consistență sunetului și de duranță în cântat, dar au tendința de a îngreuna articulația și implicit emiterea sunetelor. În SUA se merge pe lejeritatea folosirii aerului, atât cornii, cât și muștiucele sunt construite după aceste principii. Muștiucurile au rimul subțire, fapt ce ajută la siguranța primului atac și la flexibilitate, însă reduce semnificativ duranța instrumentistului în cântat, de aceea vedem de multe ori prim-corniști din SUA cântând cu asistent. Am făcut aceste precizări pentru a scoate în evidență faptul că fiecare școală se ghidează după principii de construcție a instrumentelor și a muștiucurilor diferite, menite să conducă spre o sonoritate aparte sau spre un anumit concept legat de tehnica instrumentală. Însă indiferent de doctrina practică toate aceste școli au un numitor comun și anume folosirea cât mai eficientă a aerului pentru ca sunetul de corn să aibă cât mai multe armonice, proiecție, exactitate, noblețe, rafinament.

Dar cum folosim aerul, ce urmărim? Ce este mai important și ce ajută mai mult: volumul sau viteza aerului? Dacă există vreun „secret” care ne ajută în cântat atunci acela cu siguranță este aerul. Vom observa o îmbunătățire semnificativă a sunetului, a legăturilor, a lejerității în registre, a capacității de a cânta în fortissimo, dar și în pianissimo, în momentul în care atenția noastră este îndreptată către folosirea eficientă a aerului și cultivăm o folosire lejeră a ambușurii, chiar și pentru registrul acut. Dealtfel aceste două idei principale stau la baza exercițiilor scrise în această metodă și dezvoltarea acestor două noțiuni sunt esențiale pentru un cântat dezinvolt și degajat.

Ca să cântăm cât mai lejer avem trei componente de care trebuie să avem grijă să nu fie suprasolicitate sau încordate, acestea fiind ambușură, limbă și gât. Ambușura trebuie lăsată cât mai relaxată; cu cât mai degajați o să fim, cu atât buzele vor vibra mai mult, iar sunetul o să fie mai bogat în armonice. Dacă limba este încordată articulația va fi greoaie și brutală, iar primul sunet emis sau pasajele care necesită o articulație rapidă vor fi greu de cântat. Prin urmare limba trebuie orientată spre dinții de sus, cu o poziție ușor curbată a vârfului limbii, pentru a avea o articulație lejeră. O problemă cu care mulți tineri corniști se confruntă în primii ani de studiu este închiderea

sunetului cauzată de încodarea gâtului, fapt ce oprește și sugrumă fluxul de aer. Forma gâtului când cântăm la corn trebuie să fie cât mai apropiată de forma gâtului când spunem HAAA cu foarte mult aer.

Cum studiem? Găsirea unui tip de studiu eficient prin care să dăm randamentul dorit nu este atât de ușor de realizat; avem nevoie de timp pentru a găsi un sistem anume care ni se potrivește. Se poate întâmpla să avem momente în care să ne simțim blocați și să pară că nu reușim să progresăm, în acel moment e bine să ne întrebăm „de ce?” și cum facem să ajungem la rezultatul pe care ni-l dorim. E bine să experimentăm, să încercăm cât mai multe variante până când obținem progresul pe care ni-l dorim. Avem marele avantaj de a trăi într-o perioadă în care accesul la informație este facil și putem căuta materiale, metode sau cărți pentru a ne completa cunoștințele. Revenind la studiul propriu-zis, e bine să menținem permanent atenția activă asupra cântatului, chiar dacă facem pentru a mia oară o anumită gamă sau un exercițiu, să nu uităm că în fiecare zi putem îmbunătăți ceva. Atenția activă presupune să te analizezi constant, așa cum ai asculta un alt instrumentist, să observi lucrurile bune, dar și pe cele care pot fi îmbunătățite.

Din experiența proprie am remarcat că putem avea un randament mai bun dacă împărțim studiul zilnic în două ședințe de 2.30h-3.30h, cu un timp de odihnă la prânz, perioadă în care mușchii au timp să se refacă; acest tip de studiu este indicat în special pentru studenții care sunt în perioada de formare. Luca Benucci a spus într-un masterclass pe care l-a ținut la Universitatea Națională de Muzică București, că recomandă studenților săi ca dimineața să lucreze tehnică instrumentală pentru ca la sesiunea de după-masă să-și dezvolte muzicalitatea prin studiul lucrărilor pe care le au de cântat, studii, piese, solo-uri din orchestră sau concerte. Acest gen de studiu organizat ajută la asigurarea unui progres constant prin care reușim să dezvoltăm atât tehnica instrumentală, cât și exprimarea muzicală.

Încălzire. Corniștii sunt împărțiți în două categorii: cei care se încălzesc în fiecare zi la fel și cei care se încălzesc în funcție de ce au de cântat. Avantajul primei variante, cea pe care o prefer, este că ai o anumită stabilitate fizică la nivelul musculaturii buzelor, dar și psihică, pentru că urmezi mereu un anumit traseu pentru a aduce buzele la nivelul de vibrație dorit și ai șansa de a deveni constant și de a da în fiecare zi aproximativ același randament cu diferențe foarte puțin variabile. Prin a doua variantă îți păstrezi atât musculatura, cât și gândirea flexibilă, încălzindu-te în fiecare zi în funcție de repertoriul pe care îl ai de cântat; într-un anumit mod pentru o simfonie de Mozart și altfel pentru o lucrare compusă de Mahler sau Strauss. Ambele metode sunt la fel de bune, nu există corect sau greșit, cel mai important este ca fiecare dintre noi să găsească varianta care i se potrivește.

Noi, corniștii, știm cât de imprevizibil poate fi acest instrument și se poate întâmpla să greșim (poate și atunci când ne așteptăm mai puțin), dar, în teorie, ar trebui să fim mereu conștienți de ceea ce avem de făcut, iar rezultatele pozitive vor apărea cu siguranță. Din păcate nu există o pastilă magică care ne poate face să cântăm peste noapte perfect la corn, însă, cu multă perseverență, ambiție și multe ore de studiu o să reușim să realizăm din ce în ce mai des ce ne propunem.

Respirația este unul dintre cele mai importante aspecte ale cântatului la un instrument de suflat. Respirația are două componente, inspirația și expirația, care trebuie tratate și studiate cu aceeași atenție. Primul pas pentru a realiza o inspirație corectă este relativ simplu, stând întinși pe spate pe podea umplem plămâniile cu aer, vom observa că nu pieptul este cel care se ridică, ci aerul pare că ar ajunge undeva în zona abdomenului. Bineînțeles că aerul nu ajunge în abdomen, ci plămâniile se umplu cu aer, iar mușchiul diafragmei este împins către partea inferioară a

trunchiului. Acesta este tipul de inspirație pe care este indicat să-l folosim când cântăm la corn. Inspirația e bine să fie cât mai amplă, să avem senzația de umplere a plămânilor ca și cum s-ar umple un rezervor cu apă, de jos în sus; dacă suntem în primii ani de studiu putem simți un mic disconfort la nivelul toracic, această senzație este normală și face parte din dezvoltarea capacității pulmonare și toracice. Când expirăm ne ajutăm de diafragmă pentru a susține intensitatea cu care aerul intră în instrument, cu mai mult volum pentru registrele grav și mediu și cu mai multă viteză de aer pentru registrul acut. Avem de multe ori tendința de a folosi în exces buzele atunci când cântăm la corn, însă să nu uităm că scopul principal al buzelor este acela de a vibra, iar buzele vibrează cel mai bine atunci când nu încordăm ambușura sau nu exagerăm cu apăsarea muștiucului. O idee pe care am găsit-o foarte utilă este legată de conceptul de „air-leading”. Acest concept funcționează pe ideea de aer continuu și constant în instrument, iar modificarea poziției buzelor să vină în momentul schimbării notelor și nu să precedă modificarea intervalelor. De exemplu intervalul de octavă fa1-fa2 din *Concertul nr. 1 pentru corn și orchestră în Mi bemol major* de Richard Strauss: avem tendința de a folosi, de multe ori fără să realizăm, o poziție pentru fa1 și total altă poziție pentru fa2, să încordăm excesiv sau să închidem orificiul prin care emitem sunetele mai mult decât ar fi nevoie. Vă propun să încercați de câteva ori să cântați acest interval și să vă concentrați numai și numai la aer, lăsând mișcarea buzelor să vină natural și nu anticipată chiar dacă o să se audă note intermediare, ca un efect de glissando, între cele două note reale. Exersând în acest mod câteva minute notele intermediare vor dispărea, iar calitatea intonării intervalului de octavă se va îmbunătăți considerabil pentru că buzele nu vor mai acționa excesiv. Prin repetarea acestui interval vom observa cât de mult ne ajută aerul și cât de puțin trebuie, de fapt, să ne concentrăm pe modificarea ambușurii. Lucrurile care poate par mici la prima vedere sau puțin importante pot face, uneori, o mare diferență și ne pot schimba mult în bine cântatul la corn.

Primul atac. Sunt corniști care se confruntă cu o anumită ezitare la primul sunet emis, iar această problemă poate aduce un grad ridicat de stres. Stefan Dohr a declarat că a avut această problemă la un moment dat și a cântat solo-ul de corn din începutul *Simfoniei a IV-a* de A. Bruckner doar cu atacuri din aer, un artificiu tehnic nu chiar facil. Uneori ajută să știm că nu suntem singurii care întâmpină anumite impedimente, iar unii dintre cei mai mari instrumentiști ai lumii au trecut cândva prin momente dificile similare.

Cauza principală a problemei este limba care, în momentul articulației, este prea încordată. Cred că pentru început e bine să conștientizăm că nu limba este cea care pornește sunetul, ci aerul, limba doar trebuie retrasă în momentul în care aerul va intra în corn. Sunt mai multe modalități de a îmbunătăți claritatea, precizia și de a câștiga o anumită lejeritate în articulație. O soluție foarte eficientă este folosirea metronomului, pus la 60 – gândind măsura de 4/4 și inspirând mereu pe timpul patru, iar articulația pornită pe primul timp, lejer și fără ezitare. O altă rezolvare ar fi emiterea unei note din registrul mediu pe care vă este foarte comod să o cântați, iar apoi urcați cromatic, păstrând senzația de relaxare. Dacă, pe măsură ce urcați spre registrul acut, simțiți că limba începe să fie încordată și dispare senzația de lejeritate reveniți la nota de la care ați plecat și urcați din nou până dispare senzația de tensiune. Deși în cuvinte pare a fi simplu, în practică nu e deloc așa, iar tot procesul de a scăpa de senzația de blocaj e posibil să dureze câteva săptămâni, însă nu vă faceți probleme pentru că această problemă este rezolvabilă, iar cele două soluții propuse mai sus vă pot ajuta.

Audiții, concursuri, examene. Un subiect poate prea puțin luat în seamă este pregătirea mentală pentru aceste evenimente, deoarece nu este suficient să cântăm bine între patru pereți pentru a cânta bine într-un examen sau pentru a lua un concurs pe post într-o orchestră. Stresul

va fi mare și este bine să facem anumite lucruri care pot reduce din presiunea la care suntem supuși atât în perioada de pregătire, cât și în timpul concursului. Sunt mai multe metode prin care ne putem relaxa, una care ajută întotdeauna este mișcarea, mersul la sală, alergatul, diverse mișcări fizice care ajută la eliminarea stresului. Un alt aspect este legat de liniștea interioară, un subiect divers și vast. Sunt mai multe modalități care te ajută să găsești calmul interior pentru momentele importante ale carierei și aici este foarte important ca fiecare dintre noi să-și găsească propria chemare. Apoi este foarte util să facem câteva simulări trecând programul de concurs de câteva ori în fața colegilor, a prietenilor sau a familiei. Aceste repetiții ne fac să ne obișnuim cu emoțiile degajate în acele momente și nu vom mai fi surprinși de senzațiile, absolut normale, pe care le avem atunci când cântăm în fața comisiei.

Lectură. Pentru o mai bună înțelegere a tehnicii cornistice recomand o lectură cât mai vastă și diversă. Printre titlurile pe care le-am găsit interesante și utile se numără cărțile lui Philip Farkas – „Art of playing french horn” și „The art of brass playing”, Barry Tuckwell – „Horn”, Hans Pizka – „Das horn bei Mozart”, Arnold Jacobs – „Song and Wind”, cd-ul cu exerciții „The brass gym” făcut de Sam Pilafian și Patrick Sheridan, Wendell Rider – „Real world horn playing” ș.a.

Cu cât mai multe informații avem și cu cât mai conștienți suntem de ceea ce vrem să facem în timpul cântatului la corn, cu atât mai ușor o să ne fie să cântăm bine la acest instrument foarte frumos, dar și dificil în același timp.

În rutina zilnică este necesar să introducem câteva exerciții de respirație pe care să le facem înainte de a cânta pe corn sau muștiuc prin care activăm și dezvoltăm sistemul respirator.

Primul exercițiu este foarte simplu și poate fi făcut cu ochii închiși, pentru a ne relaxa mental și/sau pentru a încerca să vizualizăm ce se întâmplă în corp la fiecare respirație în parte. Ținem palmele lipite de abdomen, una peste cealaltă, la două-trei degete sub buric și inspirăm pe nas și expirăm pe gură, de zece ori. Primele cinci respirații le putem face cât mai relaxați, fără a forța. De la a șasea repetare începem să mărim progresiv volumul de aer pe care îl inspirăm iar apoi să expirăm tot aerul pe care îl avem în plămâni.

Al doilea exercițiu îl facem pe patru timpi inspirare cu patru timpi expirare, apoi pe șase timpi, opt timpi și zece timpi. La începutul exercițiului poziționăm brațele pe lângă corp iar pe măsură ce inspirăm le ridicăm deasupra capului (ca și cum am face jumping jacks), apoi expirăm coborând brațele până la poziția inițială. Încercăm ca mișcarea brațelor să fie cât mai fluentă pe toata perioada timpilor pe care îi numărăm. Potrivim metronomul la 60 și căutați să aveți un flux continuu și constant de aer de la început până la sfârșit, de fiecare dată umplem plămânii cu aer și apoi expirăm tot aerul.

Ultimul exercițiu pe care îl recomand și pe care îl fac înainte de fiecare repetiție sau concert este cel în care inspirăm 4 timpi și expirăm 4 timpi, apoi 3 inspirăm- 4 expirăm, apoi 2-4, 1-4, 1-5, 1-6, 1-7, 1-8. Mâna o ținem perpendiculară la nivelul buzelor atunci când inspirăm, ca și cum am imita poziția muștiucului pe buze, iar când expirăm suflăm aerul cât mai concentrat în centrul palmei pe care o poziționăm la aproximativ 10 cm de nivelul feței.

Exercițiile de respirație sunt recomandate atât pentru dezvoltarea sistemului respirator, cât și pentru o mai bună concentrare și relaxare înainte de un examen, un recital sau un concert. Beneficiile exercițiilor de respirație sunt multiple așa că este extrem de util să le acordăm o atenție specială, să încercăm să formăm încă de la începutul zilei acea respirație corectă și completă care ne va ajuta când cântăm la corn.

Mulți corniști preferă să sufle câteva minute în muștiuc înainte de a sufla pe corn, ca un scurt warm-up. Sufând în muștiuc putem controla mai bine aerul și putem dezvolta consistență și calitate pe notele cântate în legato. Am ales să pun glissando între note pentru a nu exista pauze și sugerez să fie gândit ca glissando-ul făcut la trombon cu culisa. Pentru o mai bună activare și circulație a aerului cele două exerciții cu muștiucul pot fi făcute cu spirometrul.

♩ = 60

The image shows a musical score for a warm-up exercise. It consists of 12 staves, each containing a sequence of notes with a wavy line (glissando) between them. The notes are quarter notes, and the exercise is divided into two measures per staff by a double bar line with repeat dots. The key signature and starting notes vary across the staves, including natural, flat, and sharp signatures.

În al doilea exercițiu cu muștiucul începem să folosim și articulația, însă limba păstrată moale și relaxată, iar legato-ul din prima măsură gândit tot pe ideea de glissando.

$\text{♩} = 96 - 112$

mf

1.

În primul exercițiu pe corn încercăm să readucem senzația de *glissando* de la exercițiile făcute cu muștiucul. Chiar dacă legăturile nu se vor auzi foarte clar, important este să păstrăm fluxul de aer continuu, în special la schimbarea notelor, iar cu timpul o să câștigăm un legato din ce în ce mai consistent. Ambușura păstrată relaxată pentru ca aerul să poată pună în vibrație buzele. Exercițiul se desfășoară pe corn în *fa*.

♩ = 66

F0

F2

F1

F12

F23

F13

F123